УДК 001.102:004.738.5

Костенко Р. О., здобувач 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності F3 Комп'ютерні науки,
Веселовська Н. Р., д-р техн. наук, професор,
професор кафедри інформаційних технологій

НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Цифровізація суспільства радикально змінила способи створення, поширення та обговорення наукового знання. Традиційна модель наукової комунікації, що базувалася на друкованих журналах, очних конференціях і бібліотечних фондах, поступається місцем цифровим платформам, які забезпечують миттєвий доступ до інформації та глобальну взаємодію дослідників [1]. Ця трансформація охоплює всі етапи наукового процесу: від пошуку літератури до публікації результатів та їх обговорення в науковому співтоваристві.

Соціальні мережі стали важливим інструментом для поширення наукових результатів та побудови професійних зв'язків. Спеціалізовані платформи, як-от ResearchGate, Academia.edu та Mendeley, об'єднують мільйони дослідників по всьому світу, даючи змогу обмінюватися публікаціями, даними та ідеями [2]. Загальні соціальні мережі, зокрема Twitter (X) та LinkedIn, також активно використовуються для науково-популяризаторської діяльності та швидкого інформування про нові дослідження. Такі платформи формують нові метрики наукового впливу: альт-метрики фіксують згадки публікацій у соціальних медіа, що доповнює традиційні бібліометричні показники.

Перевагами використання соціальних мереж у науковій комунікації є швидкість поширення інформації, можливість отримати зворотний зв'язок від широкої аудиторії та підвищення видимості досліджень. Водночас виникають ризики поверхового сприйняття складних наукових концепцій, поширення недостовірної інформації та фрагментації наукового дискурсу. Важливим аспектом є також цифрова нерівність: не всі дослідники мають однаковий доступ до цифрових платформ через технічні, мовні або інституційні обмеження.

Онлайн-конференції та вебінари стали альтернативою традиційним очним заходам, особливо актуальною після пандемії COVID-19. Цифровий формат знижує фінансові та часові витрати на участь, розширює географічне охоплення та дає змогу зберігати записи доповідей для подальшого перегляду. Платформи типу Zoom, Microsoft Teams та спеціалізовані рішення для наукових заходів забезпечують інтерактивність через чати, опитування та віртуальні сесії. Гібридні конференції, що поєднують очну та онлайн-участь, стають новим стандартом, забезпечуючи гнучкість та інклюзивність.

Електронні наукові журнали та репозиторії відкритого доступу трансформували модель наукового публікування. Рух Open Access забезпечує вільний доступ до результатів досліджень, що прискорює науковий прогрес та підвищує соціальний вплив науки. Платформи попереднього друку, як arXiv та bioRxiv, дають

змогу оприлюднювати результати до формального рецензування, що особливо важливо для швидкоплинних галузей. Електронні журнали впроваджують нові можливості: мультимедійний контент, інтерактивні візуалізації, прикріплення даних та коду до публікацій.

Цифровізація змінила формат наукових дискусій. Постпублікаційне рецензування на платформах типу PubPeer допомагає обговорювати опубліковані статті, виявляти помилки та ініціювати ретракції. Коментарі до онлайн-публікацій, наукові блоги та подкасти створюють простір для неформального обміну ідеями. Цей діалог є менш ієрархічним, порівняно з традиційним рецензуванням: молоді дослідники можуть публічно коментувати роботи визнаних експертів [3]. Водночас відкритість дискусій вимагає дотримання етичних норм та протидії токсичності в онлайн-середовищі.

Цифрові інструменти змінюють також процес колаборації: хмарні сервіси для спільної роботи над текстами, системи управління дослідницькими даними та цифрові лабораторні журнали підвищують ефективність наукових команд. Штучний інтелект впроваджується для пошуку релевантної літератури, виявлення плагіату та автоматичного реферування статей. Ці технології формують екосистему цифрової науки, де традиційні бар'єри комунікації поступово зникають.

Виклики цифровізації наукової комунікації включають питання достовірності інформації, захисту інтелектуальної власності та збереження якості наукового діалогу. Надмірна кількість публікацій ускладнює фільтрацію якісних досліджень, а тиск на швидку публікацію може знижувати ретельність перевірки результатів. Необхідність цифрової грамотності та критичного мислення стає важливою компетенцією для сучасних дослідників.

Висновки. Цифровізація наукової комунікації є незворотним процесом, що відкриває нові можливості для поширення знань та міжнародної співпраці. Соціальні мережі, онлайн-конференції та електронні журнали формують нову екосистему науки, де інформація стає доступнішою, а дискусії – відкритішими. Водночас цифрова трансформація вимагає переосмислення критеріїв якості наукової комунікації, етичних норм та механізмів забезпечення достовірності. Подальший розвиток цифрових інструментів має спрямовуватися на підвищення інклюзивності, збереження академічної доброчесності та створення балансу між швидкістю поширення інформації і ретельністю наукової верифікації.

Список використаних джерел

1. Ярошенко Т., Ярошенко О., Чуканова С. Наукова комунікація в цифрову епоху. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. 320 с.

2. Луговий В. І., Оржель О. Ю. Відкритість, цифровізація й оцінювання в науці. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 173 с.

3. Сокур О. Л. Інформаційно-комунікаційна діяльність бібліотечної мережі НАН України в системі наукових комунікацій. Київ: НБУВ, 2020. 268 с.

СЕКЦІЯ 5
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОБРОБКИ ДАНИХ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ